

SAMEN DE KRIMP TE LIJF

Hoe houd je bij krimp je onderwijsaanbod zo goed mogelijk in stand? In de oostelijke Achterhoek werken scholen aan een oplossing. Daarbij weten zij één ding zeker: dit lukt alleen wanneer je het samen aanpakt.

Tekst: Marijke Nijboer / Fotografie: Dirk Kreijkamp

“We hebben de ontkenningfase nu wel achter de rug”, zegt Jan Put, rector van de Scholengemeenschap Marianum in Groenlo. Zijn leerlingenaantal van 1900 is tot nu toe vrij stabiel gebleven, maar de komende vijf jaren verwacht hij een afname tot 1500 leerlingen. “We zullen op alle vo-scholen in deze regio een vergelijkbare ontwikkeling zien.”

Dit lastige feit geldt dus ook voor de twee andere brede scholengemeenschappen waarmee hij regelmatig om tafel zit: het Christelijk College Schaersvoorde (in Aalten, Dinxperlo en Winterswijk) en het Gerrit Komrij College in Winterswijk. De vierde partner is Pronova Praktijkonderwijs in Winterswijk.

‘We zijn complementaire monopolisten’

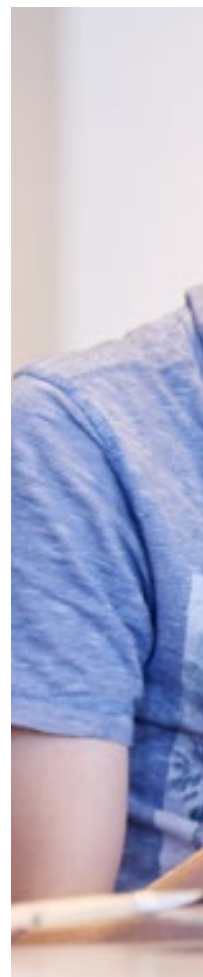
Waar het leerlingenaantal krimpt, schieten scholen soms in de ‘concurrentiestand’. Volgens Put speelt dat echter nauwelijks in de oostelijke Achterhoek. “In deze regio hebben scholen allemaal een vrij duidelijk eigen voedingsgebied. We zijn complementaire monopolisten.” Dat vergemakkelijkt de samenwerking. “We zijn ons er sterk van bewust dat we het huidige aanbod op de locaties niet kunnen blijven volhouden”, zegt de rector. “En we zijn het er onderling over eens dat we alleen

samen een breed en gevarieerd aanbod in dit deel van de Achterhoek overeind kunnen houden. Dat is niet simpel, omdat elke school haar aanbod graag in eigen huis wil houden. Daarom investeren we allereerst in het elkaar beter leren kennen.”

Procesbegeleider

Samen met hun gemeenten dienden de vier scholen bij het ministerie van OCW een aanvraag in voor extra bekostiging van procesbegeleiding bij leerlingendaling. “Echte samenwerking begint bij vertrouwen, elkaar weten te vinden, elkaar iets durven gunnen”, zegt Margareth Arnts, die aan het begin van dit schooljaar als procesbegeleider aanschoof. “De vier vinden het belangrijk om draagvlak te creëren en willen aansluiten bij bestaande initiatieven.”

De scholen prijzen zich ook gelukkig met hun alerte provincie. Gelderland benoemde in een eerdere fase al een procesmanager die samen met provincie en gemeenten de krimp voor met name het primair onderwijs in beeld bracht en naar oplossingen zocht. Samen met Arnts richtten de scholen een stuurgroep en twee projectgroepen op. In de stuurgroep buigen de rectoren en directeur zich over verschillende toekomstscenario's. De schoolleiding van havo/vwo en vmbo/

In de oostelijke Achterhoek heeft iedere centrumplaats één grote, brede school

praktijkonderwijs bespreekt elk in haar eigen project-groep hoe de scholen concreet kunnen samenwerken. “Er is gekozen voor een ontwikkeling vanuit het veld”, licht Arnts toe. “De middenmanagers en docenten geven de samenwerking handen en voeten.” Zo wisselen de scholen hun regionale bedrijfscontacten uit en geven ze samen vorm aan een module Jong Ondernemen voor het vwo. Beleidsmedewerkers geven inzicht in de bedrijfsmatige aspecten van hun scholen. Arnts: “Deze verschillende invalshoeken moeten op termijn leiden tot een fijnmazig netwerk waarbinnen het hele palet aan onderwijs in een krimpgebied blijvend kan worden aangeboden.”

Unieke positie

Pronova neemt binnen de samenwerking een unieke positie in: deze school is de enige aanbieder van praktijkonderwijs én bevindt zich op een bijzondere plek. “Wij krijgen kinderen uit een groot voedingsgebied. We zitten alleen vlak tegen de grens aan, waardoor ons voedingsgebied geen mooie cirkel is”, vertelt directeur Roos Willemsen. Haar school maakte van 2009 tot 2014 al een forse daling van het leerlingenaantal mee, van 195 naar 163. “Dat kwam vooral door de manier waarop de school was

gepositioneerd. Op dit moment groeien we weer, doordat wij beter laten zien welke koers we met de school varen en doordat we passend onderwijs bieden. Zelfs voor volgend jaar verwachten we nog groei.”

‘We zitten met zijn allen in hetzelfde schuitje’

Willemsen vervolgt: “Ook al kwam de daling niet door krimp, onze medewerkers zijn zich er nu ontzettend van bewust wat er gebeurt wanneer het leerlingenaantal terugloopt. Wij hebben een sociaal plan gemaakt en in de tussentijd zijn we als eenpitter met ons huidige bestuur gefuseerd. In de samenwerking met de andere scholen zijn mijn collega’s en ik dan ook degenen die vanuit ervaring praten.”

Pronova mag binnen het partnerschap de enige aanbieder van praktijkonderwijs zijn, er valt voor deze school voldoende te halen en brengen. Willemsen: “De project-groep pro/vmbo bekijkt welke opleidingen we allemaal aanbieden, welke in de problemen komen door krimp en hoe we elkaar kunnen ondersteunen zodat we er meer in de lucht kunnen houden. Loopbaanoriëntatie en -begeleiding en passend onderwijs zijn heel belangrijke uitgangspunten. Wij brengen op die punten veel kennis

Roos Willemsen, Pronova: 'Voor mij ligt de oplossing echt in het samenwerken'

in. Het praktijkonderwijs leidt niet op tot een diploma, maar tot arbeid of een vervolgopleiding. Daardoor konden wij al jaren veel vrijer denken en op maat werken. Wij werken al lang met leerlingvolgplannen en individuele ontwikkelingsplannen. We leveren onderwijs op maat, dat past bij de talenten van de leerling. Wij proberen eruit te halen wat erin zit, zonder dat wij vastzitten aan een bepaalde methode of aan een einddoel dat gehaald moet worden."

Oversteken

De scholen profiteren nu al van de samenwerking. Willemsen: "Een van onze leerlingen heeft een Duitse moeder. Zij is goed in Duits, maar dat vak geven wij niet. Zij heeft lessen Duits gevolgd op het vmbo van het Gerrit Komrij College." Ook vanaf de andere kant steken leerlingen over. Zo heeft het Gerrit Komrij College geen metaalopleiding, terwijl er binnen het regionale bedrijfsleven wel vraag is naar lassers. Een aantal leerlingen van het Gerrit Komrij College heeft inmiddels een basiscursus lassen gevolgd bij Pronova. Qua denominatie vormt het kwartet een bont gezelschap: Marianum is katholiek, Schaersvoorde protestants-christelijk. Het Gerrit Komrij College is openbaar en Pronova Praktijkonderwijs is een samenwerkingschool. "Hoe we daar precies mee zullen omgaan, moet zich nog wat uitkristalliseren", vertelt Put. "De denominaties zijn echter geen heel uitgesproken thema in de samenwerking. We zitten met de krimpende leerlingenaantallen vooral met zijn allen in hetzelfde schuitje; dat domineert de gesprekken."

Jan Put, scholengemeenschap Marianum: 'We zijn ons er sterk van bewust dat we het huidige aanbod op de locaties niet kunnen blijven volhouden'

Directeur Willemsen van Pronova: "Voor mij ligt de oplossing echt in het samenwerken. Als je samen faciliteiten ter beschikking stelt, ontstaan er zoveel meer mogelijkheden. Stel dat een havo-leerling uitvoerder wil worden op de bouw. Hij zou al tijdens zijn havo-opleiding naar de praktijkschool kunnen komen om technische vakken te volgen. Dan bied je volgens mij echt passend onderwijs en je anticipeert ook nog eens op de krimp. Als ook andere leerlingen onze vakken volgen, kunnen wij onze opleidingen beter in de lucht houden. We moeten wat meer vakoverstijgend werken en de vaste kaders een beetje loslaten. Wat mij betreft is de belangrijkste vraag: wat heeft de leerling nodig en hoe gaan we dat regelen met deze vier scholen?"

'Als je samen faciliteiten ter beschikking stelt, ontstaan er zoveel meer mogelijkheden'

Concentreren

Het is niet waarschijnlijk, denkt Arnts, dat in de oostelijke Achterhoek zal worden gekozen voor een uitruil van complete opleidingen om zo te komen tot scholen voor alleen vmbo, havo of vwo. "Dit zogenaamde Maastrichtse model past beter in een grootstedelijke situatie. In de oostelijke Achterhoek heeft iedere centrumplaats één grote, brede school. En al ben je in vijf minuten per trein in een andere plaats, er ligt een wereld van geschiedenis en cultuur tussen." De ouders en leerlingen kiezen liefst voor een school in hun eigen stad: "Iedere dag treinen of fietsen is voor veel leerlingen

'Het zogenaamde
Maastrichtse model
past beter in een
grootstedelijke situatie'

een brug te ver. Ook wordt als essentiële waarde gezien dat een leerling zich echt verbonden voelt met 'die ene eigen school' en deze als zijn thuisplek ervaart."

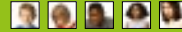
Rector Put van Marianum: "De uitdaging is om bij een teruglopend leerlingenaantal met elkaar het onderwijsaanbod dat we nu hebben, zo goed mogelijk in stand houden. En dan liefst ook nog op een betaalbare manier. Dit jaar brengen we de situatie waarin we ons bevinden zo goed mogelijk in kaart en verkennen we de mogelijkheden. Op die punten waar we niet elk ons eigen aanbod in stand kunnen houden, gaan we zoeken naar verbindingen. Mogelijk gaan we het aanbod voor bepaalde leerlingen concentreren op een of twee plekken in plaats van drie. Afstemming van ons aanbod kan ertoe leiden dat leerlingen in een bepaald keuzeprogramma op enig moment naar een van de andere scholen gaan."

Uiterlijk in het schooljaar 2017-2018 willen de scholen pilots laten draaien. Gedacht wordt aan bijvoorbeeld een gezamenlijke klas, afstemming van het gymnasiumaanbod, het samen vormgeven van bepaalde vakken van een opleiding of van een profiel.

Klein beginnen

De scholen willen beginnen met bescheiden vormen van samenwerking. Dat kunnen ze zich ook permitteren, zegt Put. "We

Kanjer **trainingen**

Voor vertrouwen, veiligheid,
rust en wederzijds respect

- **Preventief en curatief**
Opleiding voor individuele docenten en teams
- **Gratis volgsysteem**, door COTAN positief beoordeeld
- **Aanpak van pesten**, erkend effectief (NJI)

Ouders, docenten en leerlingen verlangen een school die goede leerresultaten weet te behalen en de veiligheid weet te waarborgen.

(036) 548 94 05
info@kanjertraining.nl

kanjertraining.nl

vinden zelf dat de daling die de komende jaren wordt verwacht, nog te overzien is. Het is niet zo dat een van de scholen acuut in nood komt. Dat geeft ons de tijd en ruimte om wat kleiner te beginnen. We bouwen nu een goede samenwerking op. Vanuit die basis, en met die kleine stappen, kunnen we hopelijk in de toekomst, wanneer dat nodig is, grotere stappen zetten. Wij praten op dit moment niet over fusies. Maar het kan natuurlijk best dat een bepaald schoolbestuur dat voor zijn eigen scholen gaat overwegen."

Welke weg ook wordt gekozen, de toekomstige bekostiging vormt een belangrijk aandachtspunt. Ook op dit punt voorziet Put voor de nabije toekomst nog geen echte problemen. "Maar dit is wel een punt van zorg voor de langere termijn."

Het echte cement voor samenwerking tussen scholen is echter het onderlinge vertrouwen, zegt Willemsen. "Je geeft en neemt over en weer. Als dat de basis is, denk ik dat je samen nog heel lang onderwijs kunt blijven bieden. Ook met minder leerlingen." ■